

6. 10. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Náhrada nákladů osob blízkých za osobní péči o poškozeného

Právní úprava odpovědnosti za škodu na zdraví podle starého občanského zákoníku se na samém sklonku své účinnosti i po ní dočkala několika významných rozhodnutí, týkajících se mj. nároků oprávněných na náhradu nákladů spojených s léčením. Vzhledem k tomu, že nároky řídicí se starým občanským zákoníkem budou předmětem soudních řízení ještě několik let, si tato rozhodnutí jistě zaslouží pozornost. Nadto mohou posloužit i při výkladu nového občanského zákoníku, který je sice (nejen) v této věci podrobnější, ale nemůže výslovně upravit vše.

Podle § 449 odst. 1 starého občanského zákoníku (SOZ) se při škodě na zdraví hradí též účelné náklady spojené s léčením. Tyto náklady se v souladu s odstavcem 3 hradí tomu, kdo je skutečně vynaložil.

Ústavní soud v nálezu vydaném ve věci spis. zn. IV. ÚS 444/11 ze dne 5. prosince 2012 vyslovil závěr, že poškozený, který není v důsledku škody na zdraví schopen péče o sebe nebo svoji domácnost, má vedle nároků z odpovědnosti za škodu na zdraví upravených v § 444 až 449 SOZ rovněž nárok na náhradu skutečné škody ve smyslu § 442 odst. 1 SOZ spočívající v nutnosti zajistit si tuto péči, a to ve formě pravidelné renty. Nárok vzniká bez ohledu na to, zda poškozený skutečně vynakládá prostředky na zajištění péče o jeho osobu nebo domácnost profesionálním ošetřovatelem či pečovatelskou službou, nebo zda mu tuto péči poskytují příbuzní či jiné osoby blízké bezplatně. Tento nárok ovšem vniká přímo poškozenému, nikoli osobám blízkým, které případně poškozenému předmětnou péči poskytují.[1]

V nálezu ve věci spis. zn. I. ÚS 46/12 ze dne 16. ledna 2013 dospěl Ústavní soud mj. srovnáním s pracovněprávní úpravou k závěru, že náklady na péči o poškozeného se podle § 449 odst. 1 a odst. 3 SOZ sice nahradí, pokud byly vedeny snahou o zlepšení jeho zdravotního stavu, avšak hranice mezi tím, kdy poskytování pečovatelské služby přispívá ke zlepšení zdraví (a jde tedy o náhrady spojené s léčením), a kdy jde „pouze“ o pomoc při sebeobsluze, je značně neostrá. To platí jak s ohledem na dlouhodobost této péče, tak proto, že v případech rozsáhlého poškození zdraví nespočívá zlepšení zdravotního stavu často v samotném, byť třeba alespoň částečném uzdravení, ale též ve získané adaptaci na novou vysoce nepříznivou životní situaci. Možnost podřadit náhradu nákladů za pečovatelskou službu právě pod účelné náklady spojené s léčením se tedy nabízí, zvláště když starý občanský zákoník speciální úpravu těchto nákladů neobsahuje.

K výši nákladů v případě, že péči poskytuje osobně blízká osoba, se Ústavní soud vyslovil v nálezu ve věci spis. zn. I. ÚS 2930/13 ze dne 11. listopadu 2014, v němž nárok na náhradu těchto nákladů

uplatnil poškozený. S ohledem na judikaturu Nejvyššího soudu ČR je podle Ústavního soudu v těchto případech nutno vycházet z částky, kterou by poškozený zaplatil za odborné pečovatelské služby.

Na tyto závěry navazuje i nálezn ve věci spis. zn. I. ÚS 870/14 ze dne 24. srpna 2015, jemuž se věnuje tento článek. Předmětem řízení před obecnými soudy byl nárok stěžovatelů na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s celodenní péčí o jejich syna, který je těžce zdravotně postižen z důvodu chybně vedeného porodu, a to za dobu dvou let. Nárok byl uplatněn vůči právnímu nástupci provozovatele zdravotnického zařízení, v němž byl porod proveden.

Soud prvního stupně základ nároku mezitímním rozsudkem uznal a odvolací soud jeho rozhodnutí (s výjimkou části odpovídající náhradě nákladů za péči za několik dní) potvrdil. Nejvyšší soud ČR ovšem vyhověl dovolání žalovaného a rozhodnutí odvolacího soudu s odkazem na svoji předchozí judikaturu zrušil a věc mu vrátil se závazným právním názorem, že osoby poskytující poškozenému po skončení léčení péči o jeho osobu a domácnost právo na peněžní náhradu za tuto péči nemají. Odvolací soud pak (vázan tímto právním názorem) napodruhé rozsudek soudu prvního stupně změnil a žalobu zamítl. Dovolání stěžovatelů (žalobců před obecnými soudy) Nejvyšší soud ČR zamítl rozsudkem, proti němuž směřovala jejich ústavní stížnost. Té Ústavní soud z níže uvedených důvodů vyhověl.

Ustanovení § 449 odst. 1 a 3 SOZ je podle Ústavního soudu nutno vykládat extenzivně. Pojmem „léčení“ se proto rozumí **nejen obnovení nebo zlepšení zdravotního stavu poškozeného, ale i stabilita zdraví poškozeného**. Účelem péče o poškozeného je totiž také zachování jeho současného zdravotního stavu, byť se v důsledku poskytování péče nezlepší (nemůže zlepšit). Bez této péče by mohlo dojít ke zhoršení zdraví poškozeného nebo i k jeho smrti. Také zachování zdravotního stavu poškozeného je proto cílem, k jehož dosažení mohou náklady „léčení“, které se podle tohoto ustanovení nahrazují, směřovat. Tato péče přitom zahrnuje i osobní péči o nesoběstačného poškozeného či jeho domácnost.

Je na poškozeném, případně vzhledem k jeho věku či zdravotnímu stavu na jeho zákonných zástupcích, jako tomu bylo i ve věci projednané Ústavním soudem, jaký způsob poskytování této péče zvolí, tedy zda bude poskytována za úplatu profesionálními pečovateli nebo (bezuplatně) blízkými osobami poškozeného. Z pohledu náhrady nákladů léčení podle citovaných ustanovení by však tato volba neměla mít vliv. Při poskytování péče osobami blízkými sice poškozený ani tyto osoby žádné náklady (za péči samotnou, nikoli pomůcky apod.) přímo nevynakládají, i tak jim ovšem v důsledku poskytování péče vzniká újma. Ta spočívá v omezených možnostech pracovního uplatnění, sníženém výdělku či zvýšené psychické i fyzické únavě.

Pokud by blízkým osobám za poskytování osobní péče poškozenému nenáležela žádná náhrada, byla by na ně tato péče přenesena v neúměrném rozsahu. Poskytování této péče blízkými osobami je přitom nepochybně žádoucí a absence nároku na náhradu nákladů by je mohla od jejího poskytnutí případně i odradit, pokud by se například musely vzdát zaměstnání. Rovněž není žádoucí, aby se škůdce v takovém případě vyhnul povinnosti nahradit náklady této péče vynaložené v důsledku jím způsobeného poškození zdraví poškozeného.

Pojem „náklady spojené s léčením“ je proto nutné vykládat tak, že **zahrnuje nejen náklady peněžní či věcné, ale i osobní výkony**. Právo na jejich náhradu náleží osobám, které tyto náklady přímo vynaložily, resp. osobní péči poskytly. Pokud jde o výši této náhrady, v souladu s již zmíněným nálezn **bude odpovídat částce, kterou by poškozený, případně blízké osoby poškozeného, vynaložili za poskytnutí předmětné osobní péče profesionálním pečovatelem**.

Tyto závěry korespondují i s úpravou nového občanského zákoníku, podle jehož § 2960 škůdce hradí též účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost. Náklady se hradí tomu, kdo je vynaložil. Na to ostatně Ústavní soud ve svém nálezn

rovněž upozornil. I při výkladu nové úpravy přitom nepochybně nalezne uplatnění závěr, že „náklady“ se rozumí nejen náklady finanční či věcné, ale též osobní výkony. Nejen proto lze se závěry Ústavního soudu nepochybně souhlasit. S ohledem na nedostatečnou úpravu starého občanského zákoníku je třeba uvítat každé rozhodnutí ať Ústavního soudu či Nejvyššího soudu ČR, které zlepšuje postavení osob, jimž byla způsobena škoda na zdraví, případně (jako v tomto případě) těch, kteří jim poskytují nezbytnou péči.

Mgr. Jan Pořízek,
advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350

Fax: +420 296 368 351

e-mail: law.office@mn-legal.eu

[1] Kolik je nároků ze způsobené škody na zdraví?, Mgr. Jan Pořízek

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)

- [AI omnibus](#)